

MEDNARODNO SODELOVANJE JAMARSKE REŠEVALNE SLUŽBE IN RAZVOJ ENOTE CAVE SAR SLOVENIJA

INTERNATIONAL COOPERATION OF THE CAVE RESCUE SERVICE, AND THE DEVELOPMENT OF THE SLOVENIAN CAVE SAR TEAM

Maks Merela

izr. prof. dr., Univerza v Ljubljani, Biotehniška Fakulteta, Oddelek za lesarstvo, Jamnikarjeva 101, Ljubljana;
Jamarska reševalna služba pri Jamarski zvezi Slovenije, Lepi pot 6, Ljubljana, maks.merela@bf.uni-lj.si

Povzetek

Prispevek je oris delovanja Jamarske reševalne službe (JRS) pri Jamarski zvezi Slovenije (JZS). Poudarek je na opisu mednarodnega sodelovanja Jamarske reševalne službe z drugimi sorodnimi službami po Evropi, ki rešujejo iz jamskih objektov. Podrobneje so opisani pomembni mejniki na področju mednarodnega udejstvovanja JRS. Jamarska reševalna služba je v sodelovanju z Upravo RS za zaščito in reševanje (URSZR) razvila uspešen mednarodni program reševanja iz jam, ki ga vse od leta 2009 vsako leto tudi redno izvaja. V letih 2012–2013 je JRS skupaj s hrvaško gorsko reševalno službo (hrv. *Hrvatska gorska služba spašavanja* – HGSS) izvajala dvoletni evropski projekt na področju reševanja iz jam (EU PROTEUS). Leta 2013 so bili člani Jamarske reševalne službe pobudniki in ustanovni člani evropske jamarske reševalne zveze (angl. *European Cave Rescue Association* – ECRA), ki je v teh letih ostala krovna organizacija jamarskega reševanja v Evropi. Podrobneje je predstavljen tudi razvoj in postopek registracije ekipe JRS za mednarodna posredovanja (angl. *Cave Search And Rescue* – Cave SAR), kot del evropske zmogljivosti za nujni odziv (angl. *European Emergency Response Capacity* – EERC) pod okriljem URSZR – Enota za hitre intervencije (EHI).

Abstract

This article outlines the activities of the Cave Rescue Service, which operates within the Speleological Association of Slovenia. It primarily focuses on the description of international cooperation of the Cave Rescue Service with other similar services carrying out rescue operations across Europe. It provides a detailed description of significant milestones in the international activity of the Cave Rescue Service. In collaboration with the Administration of the Republic of Slovenia for Civil Protection and Disaster Relief (ACPDR), the Cave Rescue Service has developed a successful international cave rescue programme, and has regularly implemented it every year since 2009. In 2012–2013, the Cave Rescue Service and the Croatian Mountain Rescue Service carried out a two-year European project in the area of cave rescue (EU PROTEUS). In 2013, Cave Rescue Service members were the initiators and founding members of the European Cave Rescue Association (ECRA), which has maintained its status as an umbrella organisation of cave rescue in Europe. This article also presents in detail the development and registration procedure of the Slovenian Cave Search and Rescue Team (as part of the ACPDR – Rapid Response Unit), which will operate within the European Emergency Response Capacity (EERC).

Jamarstvo in tveganje za jamarske nesreče

Jamarstvo je v Sloveniji dobro razvito. V Jamarsko zvezo Slovenije (JZS) je vključenih 48 jamarskih društev, v katera je včlanjenih okoli 1000 jamarjev. Delovanje Jamarske zveze Slovenije temelji na prostovoljstvu in na tak način v okviru JZS že leta delujejo naslednje službe: Jamarska reševalna služba (JRS), Izobraževalna služba, Varnostno-tehnična služba, Služba za varstvo jam, Kataster jam, Knjižnica in od leta 2014 tudi Služba za jamsko in tehnično potapljanje.

V Katastru jam, ki ga vodi JZS, je zdaj registriranih 12.346 jam [Kataster jam JZS, 2018].

Velik del podzemnega sveta v Sloveniji so bolj ali manj vertikalna brezna, ki so posebno izrazita na visokogorskem krasu. Tak jamski svet je zato dostopen le izurjenim jamarjem, ki ga zaradi znanja, posebne tehnične opremljenosti in telesne pripravljenosti zmorejo varno in uspešno obiskovati. Tudi zaradi velikega števila zanimivih (velikih in globokih) jam lahko v Sloveniji v zadnjih letih beležimo povečanje turističnega in tudi raziskovalnega obiskovanja slovenskih jam tako domačih kot tujih jamarjev.

Jamarstvo velja predvsem zaradi neprijaznega okolja za fizično in pri dolgotrajnejših akcijah tudi psihično zahtevno dejavnost. V jamah smo namreč v zaprtih in utesnjenih prostorih, delujemo v temnem, hladnem in vlažnem okolju s številnimi slapovi, sifoni, labirinti, ožinami, blatom, lahko tudi ledom, slabim zrakom itd. Jamsko okolje ima številne objektivne nevarnosti za obiskovalce in raziskovalce, ob čemer se lahko tudi izurjeni jamarji huje ali celo usodno ponesrečijo. Poleg usposobljenih jamarjev raziskovalcev so ogroženi seveda tudi tisti, ki se v jamskem svetu znajdejo nehote, npr. zaradi zdrsa ali padca s površja v vhodne dele jame. Med njimi so sprehajalci in izletniki, njihove domače živali, divje živali, poklicni obiskovalci kraškega terena (raziskovalci, gozdarji, nabiralci gob), pa tudi gorniki in smučarji. Po nesrečah smučarjev in deskarjev, ki so padli v brezna, je pri nas najbolj znan Kanin, kjer so nekateri vhodi jam od urejenih smučarskih prog pogosto oddaljeni le nekaj metrov. Pri reševanju ljudi iz vhodnih delov jam in brezen gre po navadi za kratkotrajne reševalne intervencije, medtem ko reševanja poškodovanih jamarjev raziskovalcev izstopajo predvsem po dolgotrajnosti in težavnosti, saj so jamarji lahko v delih jam, ki so od vhoda oddaljeni tudi več ur tehnično zahtevnega dostopa [Merela, 2012].

Skrb vzbujajoče je, da se veliko število nesreč v jamah pripeti tudi nejamarnem, ki so v jamo odšli zavestno, a s pomanjkljivim znanjem vrhne tehnike. To so lahko npr. alpinisti, ki menijo, da jim za obisk jame zadostujeta alpinistično znanje in oprema, lahko so to samooklicani jamarji, ki so se jamarstva naučili sami, in adrenalinski navdušenci, ki vodenje po jamah zaupajo vodnikom za rafting ali podobno. Nesreče pa se lahko pripetijo tudi v bolj ali manj zahtevnih jamah, ki ne zahtevajo uporabe vrhne tehnike, vanje pa hodijo trume izletnikov in člani različnih rekreativnih društev.

Težavnost reševanja iz jam je izjemna. Reševalci jo premagujejo z znanjem, medsebojnim sodelovanjem in požrtvovalnostjo. Reševanje v vodoravni jami ni enako reševanju v stopnjastem breznu, reševanje v visokogorju ni enako tistemu v nižinah, spet drugačne so vodne jame z rekami, slapovi in sifoni, ledene jame, labirinti, ožine in območja, polna blata. Prav tako so za reševanje specifični umetni podzemni objekti, kot so industrijski jaški, kanalizacija, zapuščeni podzemni rudniki, industrijski in vojaški sistemi. Izjema so aktivni rudniki, kjer so za posredovanje pristojni jamski reševalci. Za reševanje ponesrečenca iz jame je pogosto potrebnega nekajkrat več časa, kot se ga porabi za samostojen obisk jame. Če pomislimo, da jamarji pogosto raziskujemo deset, v izjemnih pogojih tudi dvajset ur od vhoda, lahko razumemo, pred kako težavnimi nalogami se znajdejo reševalci v primeru nesreče. Reševanje pri večjih jamskih nesrečah pogosto traja več dni.

Jamarji čutimo, da si moramo med seboj pomagati, zlasti če se kdo med nami poškoduje. Ta tovariška pomoč ne pomeni le prve pomoči, ampak vključuje tudi druge dogovorjene ukrepe obveščanja v primeru nesreče. Zavedati se je treba, da običajne brezžične telekomunikacijske

naprave v jamah ne delujejo, tako da mora vsaj en član skupine, ki se ji je zgodila nesreča, splezati iz jame na površje, da lahko pokliče pomoč in sproži reševanje. Po uradni poti Jamarsko reševalno službo aktivira Center za obveščanje RS ali pristojni Regijski center za obveščanje ob klicu na številko v sili 112. Služba nujne medicinske pomoči prevzame poškodovance od JRS šele na bolj ali manj urejenem in dostopnem terenu. Za uspeh reševanja je zato ključnega pomena slediti ukrepom in navodilom JRS. Alarmiranje katere koli druge reševalne službe ZIR za reševanje iz jam, s katerimi JRS sicer odlično sodeluje, bi pomenilo nepotrebno upočasnitev reševanja, pri katerem je hitrost pomoči za poškodovanca odločilna [JZS, 2018].

Jamarska reševalna služba pri Jamarski zvezi Slovenije

Del organiziranega jamarstva predstavlja tudi dobro organizirana služba za reševanje iz jam, ki mora biti v stalni pripravljenosti. V Sloveniji je reševanje iz jam urejeno s stalno Jamarsko reševalno službo (JRS) pri Jamarski zvezi Slovenije (JZS). JRS deluje v okviru sistema Zaščite in reševanja, njeno dejavnost pa pretežno sofinancira Ministrstvo za obrambo RS – Uprava RS za zaščito in reševanje (URSZR).

Na podlagi Zakona o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami [Uradni list RS, št. 51/06] je Jamarska reševalna služba opredeljena kot javna služba za zaščito, reševanje in pomoč, ki deluje samostojno v okviru Jamarske zveze Slovenije. Danes ima JRS za uspešno opravljanje nalog v skladu z Uredbo o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč [Uradni list RS, št. 92/07] sklenjene pogodbe s 55 reševalci, ki operativno delujejo v sedmih reševalnih centrih na celotnem ozemlju Republike Slovenije. Reševalni centri Jamarske reševalne službe so v Ljubljani, Kranju, Tolminu, Sežani, Postojni, Velenju in Novem mestu. Pri manj zahtevnih intervencijah posredujejo reševalci iz najbližjega centra, pri nekoliko težjih sodelujejo reševalci iz sosednjih centrov, pri zelo hudih nesrečah pa vsi jamski reševalci. V okviru JRS deluje več specialistov, kot so jamski reševalci mineralni, potapljači, zdravniki, vezisti, logisti ipd. Za dostop in prevoz opreme v visokogorju pogosto na pomoč priskoči tudi 15. helikopterski bataljon Slovenske vojske.

Vsi člani JRS so prostovoljci. Mnoga tehnična znanja in spretnosti jamskih reševalcev so plod dolgoletnih usposabljanj za namene reševanja pomoči potrebnih. Vsak reševalec v svojem letnem procesu usposabljanj, vaj in intervencij opravi povprečno med 200 in 300 ur prostovoljnega dela. JRS je v 53 letih delovanja za reševalne vrste usposobila več kot dvesto dobro usposobljenih reševalcev. Zlasti v zadnjem času je prepoznavnost Jamarske reševalne službe v vzponu tudi med širšo javnostjo tako doma kot v tujini.

Slika 1: Jamarska reševalna služba Slovenije je prvenstveno namenjena reševanju iz A) podzemnih jam, vrvna tehnika pa je zelo učinkovita tudi pri drugih vrstah reševanja, kot npr. B) reševanje iz težko dostopnih terenov, C) visokih stavb in D) žičniških naprav (foto: Arhiv JRS)

Figure 1: The primary aim of the Cave Rescue Service of Slovenia is to carry out rescue operations from A) underground caves; however, the rope technique is also extremely effective in other types of rescue, such as rescue from B) difficult-to-access areas, C) tall buildings, and D) ski lifts/cable cars (Photo: Cave Rescue Service Archives)

Z vrvno tehniko, ki jo uporabljajo v jamarskem reševanju, so reševalci zelo učinkoviti tudi pri reševanju iz visokih stavb, žičniških naprav, sotesk in z drugih težko dostopnih terenov, kar se je izkazalo že na več vajah kot tudi intervencijah (slika 1).

Mednarodne aktivnosti JRS na področju reševanja iz jam

Čeprav velik del slovenskega ozemlja predstavlja kras s številnimi, tudi še ne raziskanimi kraškimi pojavi in

jamami, pa se tudi slovenski jamarji pogosto odpravijo na raziskovalne odprave v tujino. V bližnji sosesčini držav so v zadnjem času aktualni predvsem kraji jugovzhodne Evrope (Srbija, Bosna in Hercegovina, Črna gora, Albanija, Turčija itd.). Dejstvo je, da nimajo vse države urejenega jamarstva in tudi nimajo organizirane službe za reševanje iz jam, kot je to tradicija v Sloveniji. Velikokrat so s strani države za reševanje iz jam pristojne npr. gasilske reševalne enote, gorske reševalne enote ali kakšne druge enote za tehnično reševanje, ki morda niso primerno opremljene in usposobljene za zahtevna reševanja iz jam. Ob zavedanju težav, ki jamarje lahko doletijo ob jamarski nesreči, postane samoumevno, da

je mednarodno sodelovanje tudi na področju jamarskega reševanja nujno potrebno.

Mednarodni treningi reševanja iz jam (CRT)

Dobro organizirana jamarska reševalna dejavnost in zavedanje pomembnosti hitrega odziva pri reševanju iz jam so nas z leti pripeljali do razvoja programa mednarodnega usposabljanja jamarskih reševalcev (*angl.* International Cave Rescue Training – CRT). CRT je usposabljanje, ki so ga po vzoru podobnih mednarodnih usposabljanj prilagodili inštruktorji Jamarske reševalne službe Slove-

nije za spodbujanje in poenotenje delovanja jamarjev, predvsem iz držav jugovzhodne Evrope. Program je v prvi vrsti namenjen jamarjem prostovoljcem iz jamar-skih društev, zdravstvenim delavcem in drugim zainteresiranim skupinam za zaščito, reševanje in pomoč.

Osnova za sodelovanje v programu je jamarsko pred-znanje. Zavedati se moramo, da je obiskovanje jam zelo specifična dejavnost, ki je lahko celo nevarna, če nismo primerno usposobljeni in poučeni o nevarnostih v jami. Iz tega sledi, da je skoraj vsaka pomoč »nejamarjev« ob nesreči v jami neučinkovita in lahko celo nevarna.

Program CRT ponudi reševalcem »jamarjem« temeljna znanja za reševanje iz jam. Reševalcem iz jam program

Slika 2:
Mednarodni trening reševanja iz jam (CRT) je vsako leto v drugi državi. Leta 2012 je trening gostila Slovenija in je potekal v Sežani. Slika levo – pozdravni nagovor g. Branka Dervodela, namestnika generalnega direktorja URSZR, slika desno – skupinska fotografija po končanem treningu CRT 2012 (foto: Arhiv JRS)

Figure 2:
International Cave Rescue Training (CRT) takes place in a different country every year. In 2012, the training was hosted by Slovenia and carried out in Sežana. Left: the opening address by Branko Dervodel, Deputy Director General of the ACPDR. Right: a group photo taken after the end of the Cave Rescue Training 2012 (Photo: Cave Rescue Service Archives).

Slika 3: Logotip projekta EU PROTEUS in transparent, ki je poskrbel za promocijo in vidnost izvajalcev in sofinancerjev projekta
Figure 3: The EU PROTEUS project logo, and a banner for the promotion and visibility of the organisers and co-financiers of the project.

zagotovi splošno znanje za varen in učinkovit prenos poškodovanca iz jame z uporabo posebnih vrvnih tehnik, ki se v praksi uporabljajo pri jamarskem reševanju. Program CRT vključuje tudi predstavitev specialnosti (miner, jamski potapljač, zdravnik, logistik, vezist itd.). Glavni cilj programa je, da na racionalen način vzpostavimo zadovoljivo stopnjo usposobljenosti jamarjev v različnih državah, da bodo ob nesreči ali drugem izrednem dogodku racionalno in enotno reagirali ter hitro in kar se da učinkovito pomagali poškodovanim osebam v jamah ali ob drugih nesrečah.

Program CRT je bil ob podpori Uprave RS za zaščito in reševanje prvič izveden leta 2009 v Črni gori, nadaljeval se je leta 2010 v Makedoniji, 2011 v Bolgariji, 2012 v Sloveniji, 2013 na Hrvaškem, 2014 v Srbiji, 2015 v BiH, 2016 v Romuniji, leta 2017 pa je bil spet izveden v Sloveniji. Vsako leto na osemdnevnem tečaju sodeluje okoli 25 tečajnikov iz približno 12 držav, ki jih izobražuje do deset inštruktorjev.

Program finančno podpira URSZR v sodelovanju z DPPI – Pobude za pripravljenost na nesreče in njihovo preprečevanje za jugovzhodno Evropo (angl. *Disaster Preparedness and Prevention Initiative for South Eastern Europe* – DPPI SEE). Več o izvedbi tečajev je mogoče najti v prispevkih revije Ujma [Merela, 2010] in v reviji Jamar [Stražar, Ilič, 2010].

Projekt EU PROTEUS

Jamarska reševalna služba je v preteklosti izkoristila priložnost za dodatno financiranje prek razpisa Evropske komisije na področju preventive in pripravljenosti – Direktorat za humanitarno pomoč in civilno zaščito (angl. *European Commission, Directorate-General for Humanitarian Aid and Civil Protection*); <http://ec.europa.eu/echo/>. Rezultat uspešne prijave leta 2011 je bila pridobitev evropskih sredstev za izvedbo projekta EU PROTEUS (slika 4). To je bil prvi evropski projekt na temo reševanja iz jam – Osveščanje in izboljšanje učinkovitosti na področju jamarskega reševanja znotraj sistema civilne zaščite (angl. *Raising Awareness and Improving Effectiveness of Cave Rescuing within Community Civil Protection Mechanism*). Nosilec dvoletnega projekta (2012–2013) je bila JRS pri JZS, izvajali smo ga v partnerstvu z ekipo jamarskih reševalcev pri Hrvaški gorski reševalni službi (HGSS). Projekt je trajal dve leti, celotni proračun projekta pa je bil čez 500.000 evrov.

Poglavitna naloga projekta EU Proteus je bila sestava usposobljene ekipe jamarskih reševalcev iz vrst JRS in HGSS, ki je medsebojno poenotila tehniko jamarskega reševanja in je zdaj sposobna skupaj učinkovito sodelovati pri jamarskem reševanju. Večino nalog projekta je opravila ekipa 28 jamarskih reševalcev JRS in HGSS, ki so bili med potekom projekta združeni v enoto jamar-

Slika 4: Logotip združenja ECRA in skupinska fotografija udeležencev srečanja ECRA v Bolgariji leta 2017
Figure 4: The ECRA logo, and a group photo of the participants at the ECRA meeting in Bulgaria in 2017.

skih reševalcev za posredovanje na območju Evropske unije. Jamarski reševalci so se dve leti intenzivno usposabljali v Sloveniji in na Hrvaškem na devetih skupnih usposabljanjih. Med potekom projekta je bila ekipa popolno opremljena in pripravljena na posredovanje ob večji jamarski nesreči na območju Evropske unije. Za potrditev uspešnega dvoletnega sodelovanja in usposabljanja se je projekt končal z veliko jamarsko reševalno vajo iz zahtevne Velike ledene jame v Paradani iz globine več kot 500 metrov. Podroben opis aktivnosti in rezultatov projekta EU Proteus je dostopen na spletni strani <http://www.eu-proteus.eu/> in v prispevku Ujme (Merela, 2012, 2014), glavne naloge pa so povzete v spodnjem seznamu.

Glavne naloge projekta

EU PROTEUS:

- pregled zakonodaje na področju jamarskega delovanja,
- preventivni ukrepi za ozaveščanje ljudi pred nevarnostmi v jamah, študija pogojev dela in nevarnosti v jamah ter dopolnitev osnovnih pravil za varno delo v jamah,
- katastrski pregled zahtevnejših slovenskih in hrvaških jam,
- testiranje jamarske opreme in opreme za reševanje iz jam,
- sestava, opremljanje in usposabljanje ekipe jamarskih reševalcev iz vrst JRS in HGSS za sodelovanje v primeru obsežnejših posredovanj,
- priprava programa temeljnega mednarodnega usposabljanja za inštruktorje reševanja iz jam,

- izvedba dveh mednarodnih tečajev jamarskega reševanja (CRT v Sloveniji in na Hrvaškem),
- podpora novonastali Evropski jamarski reševalni zvezi [angl. *European Cave Rescue Association* – ECRA],
- izvedba zahtevnejše jamarske reševalne vaje iz globine več kot 500 metrov.

Evropska jamarska reševalna zveza (ECRA)

Začetki Evropske jamarske reševalne zveze (angl. *European Cave Rescue Association* – ECRA) segajo v leto 2007. Takrat se je nekaj ekip jamarskih reševalcev iz več evropskih držav udeležilo srečanja alpskih reševalnih služb v Berchtesgadnu v Nemčiji. Že tedaj se je pokazala potreba po širši jamarski reševalni zvezi, ki bi operativno (prek srečanj) združevala reševalne službe, ki izvajajo reševanje iz jam. Sodelovanje teh služb se je nadaljevalo na naslednjem srečanju v Avstriji (v Saalfeldenu) leta 2010, leta 2011 pa je bila v Paklenici na Hrvaškem sprejeta odločitev o ustanovitvi združenja ECRA. Uradno je bila nato 12. maja 2012 v Castel Garfagniana (Italija) ustanovljena Evropska jamarska reševalna zveza (angl. *European Cave Rescue Association* – ECRA). ECRA je danes največja in najbolj aktivna evropska jamarska reševalna organizacija, katere člani so jamarske reševalne službe iz 14 držav. Vsako leto je organizirano petdnevno srečanje, ki vedno poteka v drugi državi, na tematskih delavnicah pa se izmenjujejo praktične izkušnje z različnih področij, kot so: medicina v jami, širjenje ožin, jamsko potapljanje, vrhna tehnika, posta-

vitev bivakov, logistika v jami, komunikacija v jami itd.

Eden izmed najbolj izpostavljenih rezultatov sodelovanja znotraj ECRA je bilo sodelovanje več jamarskih reševalnih služb na 12-dnevnem reševanju nemškega jamarja, ki se je hudo poškodoval na globini okoli 1100 m v jami Riesending v Nemčiji. Prav izmenjava stikov in izkušenj je prispela k srečnemu razpletu tega zahtevnega reševanja, v katerem je sodeloval tudi zdravnik JRS, Rok Stopar, dr. med.

ECRA je ustanovljena kot platforma, ki omogoča izmenjavo izkušenj, inovacij in primerjavo različnih tehnik reševanja iz jam. Zelo pozitivno je dejstvo, da so sodelujoče države članice ECRA razpršene čez celotno Evropo, kar je odlična podlaga za sodelovanje več služb v primeru večje jamarske nesreče. Delo ECRA je mogoče spremljati prek spletne strani ECRA <http://caverescue.eu> in Facebook profila <https://www.facebook.com/ECRA.rescue/>.

Mednarodna enota Cave Search And Rescue (Cave SAR) Slovenija

Člani vodstva JRS, ki smo se v zadnjih letih intenzivneje ukvarjali z mednarodnimi aktivnostmi Jamarske reševalne službe, smo na sestankih večkrat proučevali različne možnosti za vpetost reševalne enote v širši, mednarodni sistem. Glede na potrebe po hitrem in organiziranem reševanju, ki so se izrazito pokazale npr. pri reševanju v jami Riesending v Nemčiji, smo sledili viziji vzpostavitve reševalne enote, ki bi omogočala organizirano, operativno in hitro aktiviranje ter čim hitrejši odziv in napotitev na mesto nesreče v tujini. Velikokrat imamo v mislih naše kolege jamarje, ki so občasno nekje globoko v podzemlju Črne gore ali Albanije, kjer pa nimajo urejene ustrezne jamarske reševalne službe, ki bi poškodovanemu jamarju v zahtevni jami lahko pomagala. Zato je naša naloga, da preventivno storimo nekaj, kar bi nam v primeru tovrstne nesreče omogočilo čim hitrejšo posredovanje in seveda čim manj birokratskih zapletov.

V Evropski uniji imamo odlično organiziran sistem civilne zaščite s sedežem v Bruslju (angl. *European Union Civil Protection Mechanism* – EU CP http://ec.europa.eu/echo/what/civil-protection/mechanism_en). Glavne naloge EU CP so preventivne dejavnosti, pripravljenost (treninje, usposabljanja, projekti na temo zaščite in reševanja, vzpostavitev reševalnih modulov itd.) in morebitno posredovanje ob zaprosilu neke države. Za pomoč lahko zaprosijo tako članice EU kot tudi druge države. Znotraj sistema EU CP je vzpostavljen t. i. Center za usklajevanje nujnega odziva (angl. *Emergency Response Coordination Centre* – ERCC), ki je operativno srce celotnega sistema.

Država, ki ob nastanku večje nesreče s svojimi organiziranimi službami ne obvlada razmer, lahko prek ERCC zaprosi za mednarodno pomoč. Slovenija je ta sistem uporabila ob reševanju posledic žleda leta 2014, ko smo prek sistema EU CP dobili večje število generatorjev električne energije. Po zaprosilu države, ki potrebuje pomoč, center ERCC prouči potrebe in v svojem sistemu CECIS (angl. *Common Emergency Communication and Information System*) izmed vseh razpoložljivih reševalnih enot poišče najprimernejše. Naloga centra je, da vse ustrezne razpoložljive enote obvesti o zaprosilu in jim sporoči osnovne informacije o stanju. Po povratni informaciji od reševalnih enot ERCC obvesti pomoči potrebno državo o razpoložljivih enotah. Ta v naslednjem koraku izbere, katera od enot jim najbolj ustreza. Naloga ERCC je nato usklajevanje in napotitev določenega modula oziroma enote na lokacijo ter spremljanje njihovega dela in morebitne napotitve dodatnih enot. Znotraj sistema trenutno deluje 17 različnih tipov t. i. modulov, ki pokrivajo različna področja nesreč (iskanje in reševanje v potresih, pomoč ob poplavih, reševanja iz vode, črpanje vode, čiščenje vode, gašenje požarov, kemične in biološke nesreče, vzpostavitev začasnih bolnišnic pri množičnih nesrečah ...). V okviru sistema modulov pa žal ni bilo mogoče registrirati enote, ki bi izrecno pokrivala reševanje iz jam.

Decembra leta 2014 je Evropska komisija končno sprejela pravni akt, ki omogoča registracijo reševalnih enot drugačnega tipa, kot so moduli, in sicer t. i. evropski prostovoljni nabor vnaprej odrejenih zmogljivosti držav članic v okviru mehanizma EU za civilno zaščito. Tukaj smo pri JRS prepoznali priložnost tudi za področje reševanja iz jam. Po proučitvi možnosti za registracijo smo se znotraj JRS v letu 2015 odločili, da skupaj z URSZR začnemo pripravljati prijavno dokumentacijo za registracijo enote. Po številnih razrešenih birokratskih preprekah smo junija 2016 končno prejeli odločitev Evropske komisije, da je naš predlog sprejet, in s tem je bila omogočena registracija prve mednarodne enote za reševanje iz jam v sistem EU CZ. Enoto smo poimenovali Enota za iskanje in reševanje iz jam (angl. *Cave Search And Rescue Slovenia* – Cave SAR). Za polno operativno delovanje pa je za registracijo treba uspešno opraviti postopek certificiranja enote, ki lahko traja tudi do dve leti.

Postopek certificiranja enote traja dve leti. Konec leta 2017 nam je v sodelovanju z URSZR uspelo prijaviti evropski projekt adaptacije enote jamarske reševalne službe za delovanje v mednarodnih reševalnih intervencijah »SI Cave Search and Rescue – International Deployment Adaptation Project«. Projekt, ki ga finančno v celoti podpira Evropska komisija, nam finančno omogoča prilagoditev enote za mednarodna posredovanja, poudarek pomoči pa je na povečanju avtonomije, mobilnosti in zmožnosti delovanja v mednarodnem okolju. Večji del finančne podpore je tako namenjen nakupu opreme in vozil ter določenim usposabljanjem.

Sklepne misli

V Sloveniji imamo prek Jamarske reševalne službe pri Jamarski zvezi Slovenije dobro urejen sistem reševanja iz podzemnih jam. Služba deluje v okviru sistema Zaščite in reševanja pod okriljem Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje, ki je tudi pretežni financer delovanja službe. Takšna optimizirana organizacija službe ter požrtvovalno delo jamarskih reševalcev in vodstva službe je omogočilo postopen razvoj, ki je Jamarsko reševalno službo Slovenije pripeljal do visokega nivoja in uglednega mesta na mednarodnem področju reševanja. Z registracijo SI CaveSAR enote za mednarodna reševanja iz jam trenutno kot prvi v sistemu Civilne zaščite EU ustanovljamo enoto, namenjeno reševanju iz jam. Upamo, da bo postopoma s pridruženjem preostalih jamarskih reševalnih služb sčasoma le vzpostavljen mednarodni modul,

ki bo omogočal hitro in učinkovito posredovanje visoko usposobljenih jamarskih reševalnih služb na območju Evrope.

Zahvala

Zahvala za dobro organizirano jamarsko reševalno službo gre v prvi vrsti jamarskim reševalcem, ki s požrtvovalnim delom, ki večkrat presega meje prostovoljstva, skrbijo za njeno operativno delovanje. Posebna zahvala velja tudi našim družinskim članom, zlasti partnericam in partnerjem, ki nas podpirajo in z razumevanjem sprejemajo naše delo, ki ga jemljemo kot poslanstvo. Seveda pa služba ne bi tako delovala brez podpore Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje, ki nas po svojih zmožnostih vedno podpira pri uresničevanju naših idej in zastavljenih nalog.

Viri in literatura

1. Kataster jam JZS, 2018. Uradni dostop do podatkov katastra Jamarske zveze Slovenije z dne 21. 4. 2018.
2. Jamarska zveza Slovenije, 2018. Spletna stran: <https://www.jamarska-zveza.si/>; 21. 4. 2018
3. Merela, M., 2011. Sodelovanje jamarske reševalne službe Slovenije na mednarodnih usposabljanjih leta 2010. *Ujma*, 25, str. 288–296.
4. Merela, M., 2012. Projekt EU Proteus – Evropski projekt Jamarske reševalne službe pri Jamarski zvezi Slovenije; EU Proteus Project – *European project of the Cave Rescue Service of the Speleological Association of Slovenia*. *Ujma*, 26, str. 264–271.
5. Merela, M., 2014. Paradana 2013 – tridnevna mednarodna jamarska reševalna vaja; Paradana 2013 – Three-day international cave rescue exercise. *Ujma*, 2, str. 281–292.
6. Stražar, A. S., Ilič, U., 2010. Mednarodno usposabljanje jamarskih reševalcev v Makedoniji. *Jamar*, 3 (2), str. 6.
7. Uradni list RS, 2007. Uredba o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč, št. 92/07, 54/09, 23/11 in 27/16.